

Nr 175.

Av herr **Gustafson, Fritiof**, om *accis å vissa fodermedel och om användande av därigenom inflytande belopp för ordnandet av avsättningen av jordbrukets animaliska produkter.*

Uti den vittomfattande hjälpkaktion vid 1930 års riksdag till förmån för jordbruksnäringen, som jordbrukskrisen framtvungade, ingick även som ett led understödjande av lantmännens organisationsrörelse. Det statliga biståndet framstod desto angelägnare, som krisens verkningar allmänt ansågos ha tilltagit i skärpa på grund av producenternas bristfälliga organisation. Motiven för denna statliga insats ha icke minskats i styrka under de båda år, som sedan dess förflutit. Fortfarande måste det anses ligga i samhällets intresse, att en enhetligare organisation av vår jordbruksnäring kan komma till stånd. Ty utan bestämda ansträngningar från jordbrukarnas egen sida att tillvarataga sina intressen torde den pågående krisen näppeligen kunna utan katastrofala följdverkningar ridas ut. Och det svenska jordbrukets framtida utveckling torde i hög grad bli beroende av den förmåga av samling och samverkan, som jordbrukarna själva kunna visa. Med den begränsade räckvidd, som statsingripanden till jordbrukets förmån alltid äga, och på grund av de därmed gärna förbundna efterverkningarna på andra områden bör det framstå som ett naturligt mål för vårt jordbruk att i allt större utsträckning kunna lita till egna organisationer och egna förenade krafter.

Både med avseende å den aktuella krissituationen och med sikte på framtiden måste vi sålunda med största tillfredsställelse hälsa de framsteg och terrängvinster, som organisationssträvandena hittills gjort. Uppenbart synes emellertid vara, att uppbyggandet av den eftersträfvade organisationen för jordbruksprodukternas avsättning bjuder på många hinder och alltjämt synes fördröjas eller försvåras av lantmännens allbekanta obenägenhet för ekonomisk samverkan. På grund av att en stark ekonomisk jordbruksorganisation saknas i vårt land stå våra jordbrukare sämre rustade än önskligt att motstå krisens alla bördor och besvärigheter. Den allmänna utarmningen å landsbygden har i sin tur utgjort en stötesten för organisationsarbetet i och med de tilltagande svårigheterna att utverka erforderliga kapitalinsatser. I dessa och andra omständigheter se vi grundade skäl för statsmakterna att lämna sin direkta medverkan till ett fullföljande och effektiviserande av detta organisationsarbete. Denna verkan bör enligt vår uppfattning ges i sådan form, att jordbrukarna i överensstämmelse med att saken rör deras egna vitala

intressen själva få lämna sitt bidrag och att staten för detta ändamål ställer sin myndighet till förfogande. Såsom det lämpligaste instrumentet härför föreslå vi åsättandet och upptagandet av en accis å kraftfoder, vilken av statsverket överlämnas till den centrala organisationsrörelsen att användas för dess uppgifter.

En statlig medverkan av detta slag, byggd på principen om en jordbrukarnas egen intressebeskattning, har förut prövats i andra länder. Vi erinra här således blott i korthet om den nya engelska lagen om avsättning av lantbruksprodukter, enligt vilken staten understödjer för olika näringsgrenar upprättade, av majoriteten bland producenterna godkända produktionsplaner genom stadfästande av försäljningsavgifter med bindande verkan även för minoriteten av producenter och med ändamål att trygga reglerings- och försäljningsplanens genomförande. Av än större intresse för oss är den likaledes i fjol somras antagna norska lagen i syfte att främja avsättningen av jordbruksprodukter, vilken här såsom ett belysande exempel bifogas. Enligt denna äger regeringen pålägga omsättningsavgift å mjölk, fläsk, ägg o. dyl., vilka avgifter sedan restitueras till lantbrukets stora organisationer. Enligt gällande tillämpningsförrordning uttages f. n. en avgift å mjölk av 0,2 öre per kg. och å fläsk av kronor 1:50 per hel kropp. Den förra avgiften beräknas ge en summa av 800,000 kronor. Exemplet utomlands skulle kunna utökas, men vi anse de ovannämnda för saken tillräckligt belysande.

Redan med hänsyn till svårigheterna att såsom i England och Norge samt utan en vittgående kontrollapparat pålägga dylika omsättningsskatter anse vi liknande åtgärder i Sverige icke tillrädliga. Upptagandet av en accis å kraftfoder torde vara vida lättare att genomföra dels vid tullbehandlingen av den importerade varan och dels å tillverkningsplatsen för den inhemska produktionen. För att utröna storleken av de belopp, som denna accis kan lämna, meddelas här omfattningen och värdet av de i Sverige använda eller tillverkade fodermedelskvantiteterna.

Införsel av fodermedel utom hö och halm.

		Värde i 1,000 kr., kvantitet i ton.				
		1906/10	1913	1921	1929	1930
Havre	ton	77,761	64,321	43,653	56,163	45,965
	kr.	8,590	6,979	8,766	8,170	4,515
Majs	ton	9,812	60,817	105,563	76,668	134,634
	kr.	1,060	5,899	20,155	12,345	14,417
Kli	ton	88,189	63,149	25,694	40,257	40,782
	kr.	8,670	6,303	3,892	5,149	3,587
Oljekakor	ton	134,429	159,261	73,375	128,995	138,069
	kr.	16,794	20,904	16,258	22,881	17,497
Annat kreaturs- foder	ton	18,573	25,513	9,208	66,415	50,039
	kr.	1,900	2,920	2,045	12,600	7,536
Summa ton		328,764	373,061	257,493	368,498	409,490
Summa kr.		37,014	43,005	51,118	61,145	47,554

Summa inhemsk tillverkning av kraftfoder utom kli.

Värde i 1,000 kr., kvantitet i ton.

	1906/10	1913	1921	1929	1930
Ton	19,536	31,454	37,220	122,998	92,406
Kr.	2,550	3,951	8,516	22,761	13,912

Summa utförsel av kraftfoder.

Ton	15,031	96,900	50,418	30,276	21,689
Kr.	1,565	9,950	9,847	5,185	3,156

För år 1931 uppstå svårigheter att förskaffa sig kännedom om fodermedelsåtgången i landet på grund därav, att den officiella statistiken angående den industriella produktionen ännu ej kunnat publiceras och kvantiteten i landet tillverkade oljekakor m. m. sålunda icke är bekant. Den inhemska oljeindustriens inskränkning i fjol torde kunna delvis förklara den ökade importen av kraftfoder. Den utomordentliga stegringen av majsimporten under fjolåret är anmärkningsvärd.

För den efterföljande framställningen torde redan i detta sammanhang böra anges de sammanlagda belopp, som skulle hopbringas genom olika acciser. Upptages en avgift à 25 öre per 100 kg. komme med ledning av ovannämnda siffror den ungefärliga summa, som skulle ställas till lantmannaaorganisationernas förfogande, att uppgå till cirka 1 milj. kronor. En avgift på 1 krona per 100 kg. skulle ge till resultat ett belopp av cirka 4 milj. kronor och en avgift av 2 kronor per 100 kg., den högsta avgift motionärerna räkna med, ett belopp å ungefär 8 milj. kronor. Om av särskilda skäl havren och majsen undantogs liksom varje slag av exporterade fodermedel, minskades ifrågavarande summor med omkring en tredjedel och skulle på grundval av 1930 års siffror för de olika avgifterna utgöra cirka 750,000 kronor, 3 och 6 milj. respektive.

De invändningar, som kunna riktas mot upptagandet av en fodermedelsavgift, anse vi icke uppväga de fördelar, som kunna vara förknippade därmed. Tvivelsutan kan denna accis verka något ojämnt på grund av den växlande relativa användningen av fodermedel. Skulle sålunda tyngdpunkten i den restitutionsberättigade jordbruksorganisationen komma att ligga på smörproduktionen, kunde det vara mindre följdriktigt att accisbelägga den huvudsakligen för svinuppfödningen avsedda majsen. Med utgångspunkt härifrån förutsätta vi, att anledning endast ges att pålägga avgifter å fodermedel, huvudsakligen nyttjade i de produktionsgrenar, för vilka restitution ifrågakommer. Med denna inskränkning anse vi de starkaste betänkligheterna mot accisförfarandet hävda i betraktande av de fördelar för jordbruksnäringen över lag, som de debiterade avgifterna åsyfta att vinna. Från principiell synpunkt kan visserligen systemet med omsättningsskatt eller avgift efter produktionens storlek anses riktigare, men svårigheterna att i vårt land, där omsättningsskatt alltid avvisats, genomföra detta system liksom lättheten att kringgå detsamma utgöra omständigheter, som måste föranleda ett avrådande f. n. av denna väg.

Ej heller anse vi att farhågan för ett fördyrande av kraftfodret utgör något avgörande skäl emot ifrågavarande avgifter. Ett fördyrande av kraftfodret kan ju endast inträffa i det fall, att den från organisationernas sida påräknade prisförbättringen understiger höjningen av kraftfodret. Enligt kalkyler från ledande håll inom organisationsrörelsen räknar man med möjligheten av sådana prisbildande åtgärder, att jordbrukarna erhålla betydande vinst. Skulle dessutom i något fall kraftfodrets prisstegring leda till minskade inköp och därmed reducerad produktion, kan en dylik frivillig produktionsanpassning under nuvarande övermättnad å marknaden ej inge större betänkligheter, helst som tanken på en organiserad produktionsinskränkning varit under diskussion inom fackmannakretsar såsom ett medel till krisens avhjälpande. Då den inhemska havren avses bliva accisfri, kan påläggande av avgifter å övriga fodermedel befordra en lönsam avsättning av detta hittills oskyddade sädesslag, samtidigt som en önskvärd utveckling av beteskultur, ensilageberedning samt inhemsk baljväxtodling främjas. Genom en sådan inriktning av produktionen förminskas behovet av import utav äggviterika fodermedel, vilket måste återverka gynnsamt på vår handelsbalans.

Uppbärandet av dylika avgifter och desammas överlämnande till jordbrukarnas ekonomiska organisationer kan enligt vår mening icke rimligen uppfattas såsom exportpremier utan som jordbrukarnas på visst sätt upptagna föreningsavgifter eller egna kapitalinsatser. Därest jordbrukarna skulle kunna med tillvaratagande av tullskyddet och med utnyttjande av sin organisation uppehålla ett högre pris inom landet än på utlandsmarknaden, kan detta enligt vår syn icke hänföras till dumpingpolitik, eftersom statsverket icke med egna medel utrustat ifrågavarande jordbruksorgan. Skulle systemet med restituerad accis tolkas såsom illojal handelspolitik, komme säkerligen många av våra tullskyddade industrier att hemfalla under samma kategori, vilket veterligen icke överensstämmer med gängse åskådningssätt. Uppenbarligen har icke heller den norska omsättningsskatten eller i andra länder vidtagna liknande åtgärder uppfattats såsom illojal exportpremiering. Den för riksdagen bestämmande synpunkten vid ställningstagandet i frågan synes i stället vara att avgöra, huruvida nödläget inom jordbruksnäringen kan anses äga den omfattning och svårighetsgrad, att statsmakterna finna det skäligt eller nödigt att genom tullskydd eller andra liknande åtgärder skapa förutsättningar för en lönande avsättning för den del av produktionen, som kan av sättas inom landets gränser. Att den nuvarande krisen äger denna allvarliga räckvidd, torde det i detta sammanhang vara överflödigt att särskilt styrka. Den invändningen, att statens medverkan till jordbrukets merkantila organiserande skulle innebära lantbrukets favoriserande i jämförelse med industrien, kan icke tillerkännas någon egentlig vikt. Jordbruksproduktionens uppdelning på hundratusentals brukningsdelar måste leda till, att utomordentliga medel måste tillgripas för att befordra den önskvärda kommersiella rationaliseringen, medan den starkare koncentrationen inom industrien gör

dylika inskridanden mindre behöfliga. Och vad angår rädslan för en dominerande jordbrukartrust, i och för sig otänkbar, som ett framtida resultat av jordbruksrörelsen äger staten genom nedsättning i tullskyddet eller genom slopande av andra importförsvarande bestämmelser effektiva maktmedel inom de flesta områden till förhindrande av eventuella övergrepp i händelse av en förbättring av jordbrukets konjunkturer.

Syftemålet med upptagande av förutnämnda fodermedelsaccis begränsas i första hand till stöd åt själva organisationsarbetet, en hjälp till självhjälp. Såsom Sveriges allmänna lantbrukssällskap betonat i sin nyligen till Kungl. Maj:t ingivna hemställan, erfordras för det nödiga propaganda- och administrationsarbetet vid utbyggandet av organisationsrörelsen ett avsevärt kapital, vilket under jordbrukarnas nuvarande stora penningebekymmer svårligen på annan väg kan uppbringas. Sådana spörsmål inom organisationsrörelsens ram, som undersökningar om avsättnings- och marknadsförhållanden, standardisering, rationalisering av försäljningsmetoderna o. s. v., kunna också draga kännbara kostnader. De bidrag till gäldande av dessa organisations- och administrationsutgifter, som jordbruksorganisationen komme att erhålla genom ifrågavarande accis, skulle utgöra ett behöfligt stöd åt jordbrukarnas strävanden att på den egna samlingsrörelsens väg bekämpa jordbrukskrisen och stärka sin ställning. Genom upptagande av en mindre accis å kronor 0: 25 per 100 kg. skulle ett icke obetydligt belopp förvärfvas för organisationsarbetets främjande. Med utgångspunkt från att fodermedlen skola accisbeläggas i mån av deras användning för olika produktionsgrenar och då för den närmaste framtiden organisationssträvandena i första hand torde inriktas på mejerirörelsen, bör man till en början måhända räkna med accisfrihet för majs och eventuellt utländsk havre, till dess även koncentrationsansatserna inom fläskproduktionen börjat taga fastare konturer. Förvisso kommer även det därigenom begränsade sammanlagda accisbeloppet, cirka $\frac{3}{4}$ milj. vid nuvarande import, visa sig vara i hög grad ägnat att främja och påskynda organisationsarbetet.

Härutöver kan det befinnas önskvärt att ytterligare stödja denna rörelse genom högre fodermedelsavgifter för att därmed sätta densamma i stånd att företaga de prisbildande ingrepp i marknaden, vilka jordbrukskrisens tillskärpning kunna påkalla. Vi åsyfta härmed närmast hotet mot vår smörhantering i form av avnämareländernas avstängningsåtgärder med risk för katastrofala verkningar å vår animaliska produktion. Uppenbart är i sådant fall, att ett skickligt lett kommersiellt centralorgan härvidlag skulle genom planmässiga uppköp och koncentring av exporthandeln kunna lindra följderna av det då inträdda läget, därest nödiga medel ställdes till förfogande. Vi kunna i detta avseende hänvisa till de kalkyler som äro intagna i lantbrukssällskapets nyssnämnda framställning. Förutsättningen för att tillfredsställande resultat skola kunna åstadkommas från den planerade organisationens sida med hjälp av dessa avgifter är, att densamma blir väl uppbyggd och av tillräcklig styrka; det synes härvid önskvärt att såsom exempelvis inom mejerihanteringen, andelsföretagen och de

enskilda företagen samarbeta. En förhöjning av fodermedelsavgifterna torde sålunda få göras beroende av organisationsarbetets betryggande framsteg.

I frågans nuvarande läge anse vi oss sålunda endast böra föreslå ett definitivt riksdagsbeslut angående upptagande av en fodermedelsavgift å kronor 0: 25 per 100 kg., att ställas till den ekonomiska jordbruksrörelsens förfogande för propaganda- och organisationsändamål. Kungl. Maj:t bör härvid tilldelas rätt att medge de undantag vid påförandet av accis å olika fodermedel, vilka kunna finnas påfordrade eller skäligen med hänsyn till organisationsarbetets inskränkning till att endast eller övervägande åsyfta vissa animaliska produktionsgrenar. Likaledes bör Kungl. Maj:t äga utfärda närmare föreskrifter om medlens fördelning och användning. Härutöver anse vi det påkallat att medge Kungl. Maj:t rätt att företaga en förhöjning av dessa avgifter till högst 2 kronor per 100 kg., därest svårigheterna på den animaliska marknaden icke avtaga och jordbruksrörelsens utveckling erbjuder förutsättningar för ett effektivt användande i prisbildningssyfte av det sålunda förhöjda restitutionsbeloppet. Även i detta fall bör det ankomma på Kungl. Maj:t att medgiva skäligen undantag samt utfärda de föreskrifter och villkor, som kunna finnas lämpliga eller nödiga. Särskilt med hänsyn till det omedelbara hotet mot vår smörhantering skulle ett dylikt tilläggsbeslut med dess karaktär av fullmakt enligt vår uppfattning uppfylla de i allt vidare kretsar omfattade kraven att för krisens bekämpande utrusta regeringsmakten med större maktmedel, som kunna snabbt tillgripas allt efter konjunkturernas växlingar och förebygga oerönliga förluster för vårt inhemska näringsliv.

I fråga om förfarings sättet vid uppbärande av ifrågavarande avgifter förutsetta vi, att kostnaderna härför bli jämförelsevis obetydliga. Utom tullverkets registrering av de importerade fodermedelskvantiteterna samt accisuppbörden i samband därmed torde endast erfordras kontroll av de inhemska fodermedelsfabrikerna. Ej heller torde den vid eventuell kraftfoderexport medgivna restitutionen kräva någon större apparat. De kostnader, som kontrollen över den inhemska fodermedelsindustrien betingar, torde avdragas från det belopp, som överlämnas till jordbruksorganisationerna.

Enligt vår uppfattning torde vidare de ifrågavarande avgifterna icke behöva särskilt bokföras i riksstaten. Då ifrågavarande accis till sin natur är att beteckna som intresseavgifter, uppburna bland en viss samhällsgrupp för dess gemensamma ändamål, och den hopbragta summan, frånsett kontrollkostnaden, oavkortad skall överlämnas för detta ändamål, skilja sig dessa avgifter i flera hänseenden från andra kommunicerande kärl i budgeten, såsom automobilskattemedlen, patentavgifter och dyl. Redovisningen och kontrollen torde på annat sätt ordnas, exempelvis genom ett meddelande under nionde huvudtiteln.

I anslutning till vad ovan anförts får jag sålunda hemställa,

- 1) dels att riksdagen ville för sin del besluta, att en accis å kronor 0: 25 per 100 kg. pålägges importerade fodermedel och den

inhemska tillverkningen av kraftfoder, exporten därav likväl undantagen, att enligt de föreskrifter, som Kungl. Maj:t fastställer, överlämnas till jordbrukets riksorganisationer för ordnandet av de animaliska produkternas avsättning;

dels att riksdagen ville medgiva Kungl. Maj:t rätt att föreskriva de undantag för olika fodermedel vid åsättandet av accis, som må finnas påkallade av organisationsrörelsens begränsade inriktning och omfattning;

2) att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t bemyndiga Kungl. Maj:t att med de undantag och enligt de föreskrifter, varom Kungl. Maj:t äger närmare bestämma, företaga vid förefallande behov en förhöjning av denna accis intill högst 2 kronor per 100 kg., att likaledes överlämnas till angivna organisationer för främjande av dessas kommersiella intressen.

Stockholm den 22 januari 1932.

Fritiof Gustafson.

Avskrift.

Lag av den 24 juni 1931,

om ändring av tidigare lag av 6 juni 1930 för att främja avsättningen av jordbruksvaror.

Vi Haakon, Norges konung, kungör härmed:

att Oss är förelagt beslut från Stortinget den 22 juni 1931 så lydande:

Tidigare lag av den 6 juni 1930 för att främja avsättningen av jordbruksartiklar skall hädanefter lyda sålunda:

§ 1. För att främja avsättningen av fläsk, mjölk, ost, smör och ägg skall det tillsättas ett avsättningsråd på 8 medlemmar.

Av dessa tillsätter Selskapet for Norges Vel en, Norske Melkeproducenters Landsforbund (eller den organisation, som kan komma i stället) en; den påtänkta föreningen av fläskproducenter en, Norske Eggcentraler 8/L (eller den organisation, som kan komma i stället) en, Norges Handelsstands Forbund en; Norges Kooperative Landsforening en, Norges Bondelag en och Norsk Bonde- og Småbrukarlag en. Till dess fläskproducenterna får sin egen förening, tillsätter Selskapet for Norges Vel en medlem för dem. Skulle det bliva tvist om vem som har rätt att tillsätta medlemmar, avgör vederbörande departement detta.

§ 2. Rådet väljer ordförande och suppleant. Det är beslutsmässigt, när tre medlemmar äro närvarande. För alla beslut gäller vanlig röstövervikt. Vid lika röstetal är ordförandens röst avgörande.

Medlemmarna väljas för 3 år. Varje år utgå, så länge det så går, lika många, första gången genom lottning.

Rådet avger varje år berättelse till departementet över sin verksamhet.

§ 3. Rådet verkställer utredning i förekommande frågor och gör framställningar om åtgärder, som böra vidtagas för att främja de ändamål, som nämnas i § 1.

På grundval av detta kan Konungen för ett år i sänder pålägga avgifter vid omsättning av fläsk, mjölk och ägg efter de regler, som nämnas här nedan.

§ 4. Avgift å fläsk skall den erlægga, som levererar slaktsvin till kommunal eller annan offentlig köttkontroll för granskning. Undantag utgör importerat kött. Kontrollören eller den som sköter kontrollen uppbär avgiften och är ansvarsskyldig för densamma.

Avgift å mjölk kan läggas på alla som leverera mjölk direkt till förbrukare, till mejeri, ysteri, mjölkcondenseringsfabrik, mjölkförsäljningsförening och andra affärer som sälja mjölk, som de erhålla direkt från producenten.

I distrikt, där en förening av mejerier och mjölkproducenter, som representera största parten av mjölkomsättningen, lagt avgift å konsumtionsmjölk för att utjämna prisskillnaden mellan konsumtionsmjölk och produktionsmjölk, kan Konungen eller den han befullmäktigar lägga en dylik avgift på all konsumtionsmjölk, som säljes genom mejeri, mjölkförsäljning eller andra affärer eller direkt från producenten till förbrukaren.

Avgiften kan utkrävas från vederbörande verksamhet (företag). Verksamheten, innehavaren och eventuellt styrelsen och direktören för verksamheten är ansvarig för avgiften.

Avgiften på ägg kan läggas på alla som leverera ägg till salu, och kan utkrävas från alla, som köpa ägg från producenten för vidare försäljning eller till bruk i egen verksamhet eller av producenten. Köparen resp. producenten är ansvarig för avgiften.

§ 5. Vederbörande departement kan giva närmare regler för betalning och uppbärande av avgiften och för räkenskapsförslag och tillsyn av avgiftens inbetalning.

Avgiften kan omsättningsrådet utsöka genom pantning.

§ 6. De pengar, som inkomma genom avgifterna, ägas gemensamt av vederbörande näringssammanslutningar, och omsättningsrådet använder sedan penningarna för de ändamål som nämnas i § 1.

Det som icke toges i anspråk under räkenskapsåret, överföres antingen till nästa år eller avsättes till fonder, som endast kunna brukas för samma ändamål.

§ 7. Vederbörande sammanslutningar och Selskapet för Norges Vel utöva tillsyn över verksamheten och räkenskaperna hos rådet. För detta ändamål kan tillsättas ett särskilt utskott. Departementet bestämmer huru detta skall väljas, och huru tillsynen av räkenskaperna skall utövas.

§ 8. Vederbörande departement uppgör närmare bestämmelser för denna lags genomförande.

§ 9. Brott mot denna lag eller mot de föreskrifter, som äro utfärdade i samband därmed, straffas med böter.

§ 10. Denna lag träder omedelbart i kraft.

Detta hava Vi godkänt och stadfäst, liksom Vi härmed godkänner och stadfäster detta antaget såsom lag, under Vår hand och rikssigillet.

Given å Oslo slott den 24 juni 1931.

HAAKON.

(L. S.)

Nils Trædal.

B. Rolsted.